

Konference „Historická krajina a mapové bohatství Česka. Prameny, evidence, zpřístupňování, využívání“

Eva Chodějovská

Historický ústav AV ČR, Praha

Dne 25. ledna 2006 uspořádaly Historický ústav AV ČR a Komise pro historickou geografii mezioborovou konferenci „*Historická krajina a mapové bohatství Česka. Prameny, evidence, zpřístupňování, využívání*“, která navázala na loňské sympozium (srov. zprávu v ČČH 2/2005).

První část letošního zasedání byla věnována starým mapám v archivech a mapových sbírkách – jejich evidenci a zpřístupňování. I když je kartografický materiál základním a nenahraditelným zdrojem informací pro zkoumání krajiny v minulosti, nelze ho bohužel v současné době ideálním způsobem využívat. Ve většině případů totiž chybí potřebné orientační pomůcky. Počítačová technologie umožňuje nejenom kvalitní katalogizaci kartografického materiálu, ale také zpřístupnění jednotlivých starých map formou digitalizace. Dobře fungující a na vysoké úrovni zpracovaný digitální mapový archiv České geologické služby představil na konferenci Robert Tomas. Naproti tomu autorka této zprávy spolu s Tomášem Dvořákem z Archivu hlavního města Prahy museli ve svém příspěvku konstatovat převážně velmi špatný stav digitalizace pražských mapových sbírek (na základě analýzy dochovaných map a plánů Prahy). Dále shrnuli vývoj názorů archivářů a geografů na uchovávání kartografického materiálu v mapových sbírkách a jeho zpřístupňování včetně nastínění aktuálních možností vytváření databází starých map. Referující i diskutující se shodli na tom, že zpřístupnění mapových sbírek a vůbec informovanost odborné veřejnosti o kartografickém materiálu jsou v České republice nedostatečné. Proto organizátoři konference začali uvažovat o pracovní schůzce správců mapových sbírek a odborníků na informační systémy, kde by výměna zkušeností a debaty o optimálním způsobu uspořádání a evidence dostaly dostatečný prostor. Již nyní je jasné, že se nepodaří pro všechny mapové sbírky v České republice prosadit jeden pořádací systém. Proto byl všeobecně přivítán návrh Evy Semotanové z Historického ústavu AV ČR na zřízení informačního internetového portálu, který by shromažďoval odkazy na www-stránky individuálně zpracované a aktualizované jednotlivými archivy a sbírkami a podával uživatelům a zájemcům o staré mapy základní informace.

Digitalizovaná mapa usnadňuje nejenom práci badatelů při jejím základním výzkumu, ale také chrání samotný dokument. Navíc představuje základ pro další zajímavou a přínosnou práci (srovnávací výzkum, digitální modelování krajiny), o níž svědčí výsledky Laboratoře geoinformatiky Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Za nepřítomného kolegu Vladimíra Brůnu pohovořila o mapách v prostředí internetu Kateřina Křováková z této instituce. S probíhající digitalizací indikačních skic Stablního katastru seznámil posluchače Libor Gottfried z Národního archivu v Praze. Popsaná realizace tohoto projektu se ale v diskusi stala předmětem kritiky vzhledem k užití technologii (v tomto případě fotografování digitálním fotoaparátem na rozdíl mnohem přesnějšího

skenování). V souvislosti s digitalizací Müllerovy mapy Čech a I. vojenského mapování zkoumal Miroslav Mikšovský ze Stavební fakulty ČVUT v Praze spolehlivost zakreslení sídel a terénu.

Druhá část konference byla pestrou mozaikou příspěvků, které analyzovaly historickou krajinou na starých mapách nejrůznějšími metodami a z nejrůznějších hledisek. Tomáš Velimský z Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem prezentoval svůj výzkum komunikací spojujících ve středověku Čechy s Budyšínskem. Lenka Uhlířová z pražské Přírodovědecké fakulty UK představila svou analýzu kulturní krajiny na mapách panství Kosmonosy a Tloskov z druhé poloviny 18. století; na zajímavé objevy rukopisných map velkých měřítek upozornil v krátkém vstupu i Ivan Roček z Lesnické a environmentální fakulty ČZU v Praze. V mnoha ohledech zvláštní a proměňující se krajinu Třeboňska zkoumala na mapách vojenských mapování Kateřina Křováková. Proměnu zemědělské krajiny Blanenska v průmyslové zázemí Brna během druhé poloviny 19. století charakterizovali Aleš Vyskočil z brněnské pobočky Historického ústavu AV ČR a Pavel Klapka a Stanislav Martinát z tamější pobočky Ústavu geoniky AV ČR v Ostravě. Pavel Raška z Přírodovědecké fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem a Pavel Chromý z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze se svými tématy dotkli palčivých problémů českých dějin 20. století – v prvním případě šlo o krajinu vojenského újezdu v Doupovských horách a ve druhém o krajinu českého pohraničí. Ivan Bičík z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze prezentoval některé obecnější poznatky ze svého dlouholetého výzkumu změn ve využití země (historický land-use) v České republice. Proměny městské krajiny, konkrétně ostrovů v pražské Libni, shrnula na základě podrobného studia této oblasti v souvislosti s přípravou dosud posledního svazku Historického atlasu měst České republiky Eva Semotanová. Na výhodu existence srovnávacích pramenů vojenských mapování pro celé někdejší Rakousko upozornil svým příspěvkem, v němž zkoumal proměny kulturní krajiny severovýchodního okraje Bakoňského lesa v Maďarsku, kde žila početná slovenská menšina, Peter Chrastina z Univerzity Konštantína Filozofa v Nitře.

Dosud málo studovanou, ale pro správnou interpretaci map zásadní problematiku mapových značek analyzovala na topografických mapách 19. století Martina Vichrová ze Západočeské univerzity v Plzni. Václav Čada z téže instituce prezentoval své hodnocení polohové a geometrické přesnosti prvků II. vojenského mapování za použití S-JTSK. Do tohoto tematického okruhu se ještě ve sborníku z konference zařadí avízovaný příspěvek Lubomíra Soukupa z Ústavu teorie informace a automatizace AV ČR o technických aspektech polohové nepřesnosti starých map a možnostech její kompenzace při badatelském využití těchto pramenů. Diskusní příspěvek Milady Rigasové z Regionálního muzea v Mikulově přiměl všechny posluchače uvědomit si současnou realitu kulturní krajiny v České republice a nutnost všestranné péče o ní.

Všechny tyto příspěvky, jejichž obsah mohl být na tomto místě pouze naznačen, byly (doplněné o poznámkový aparát a barevné přílohy) otištěny ve sborníku *Historická geografie – Supplementum I*, který vyšel na podzim roku 2006.

Na letošní konferenci v Historickém ústavu se sešlo na 120 odborníků mezi nimiž byli i hosté ze Slovenska, Polska či Německa. Stoupající zájem organizátory velmi potěšil a je možné říci, že byla založena nová tradice setkávání zájemců o širokou problematiku, kterou zahrnuje historická geografie.